

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

Бібліотека слідства та дізнання
Заснована в 2010 році

**ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗСЛІДУВАННЯ
ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ
Навчальний посібник**

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
А. Ф. Волобуєва

*Допущено
Міністерством внутрішніх справ України*

Харків 2011

УДК 343.98(477)(075.8)

ББК 67.9(4УКР)623я73

О 64

Авторський колектив:

А. Ф. Волобуєв, д-р юрид. наук, проф. – підрозділ 1.1 (спільно з О. В. Олішевським), підрозділ 1.3, підрозділи 5.1, 5.4 (спільно з В. Г. Телійчуком), підрозділ 5.5, підрозділ 5.6 (спільно з В. В. Ключом), розд. 9 (спільно з М. В. Проценком), підрозділ 10.5 і 10.6 (спільно з Р. А. Степанюком); **О. Є. Користін**, д-р юрид. наук, доц. – підрозділи 10.1 і 10.8 (спільно з С. С. Чернявським); **Р. Л. Степанюк**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 4.5 (спільно з З. С. Галаваном), підрозділ 10.3, підрозділи 10.5 і 10.6 (спільно з А. Ф. Волобуєвим), підрозділ 10.7; **В. В. Грищаченко**, канд. юрид. наук, доц. – розд. 7 (спільно з С. П. Лаптою); **С. І. Кобзар**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 1.2; **О. Ф. Кобзар**, канд. юрид. наук – пункт 4.1.1 (спільно з М. Г. Чернецем); **Р. М. Шехавцов**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 1.4; **Т. П. Матюшкова**, канд. юрид. наук – підрозділ 2.1 (спільно з С. О. Книженко), розд. 3 (підрозділ 3.3 спільно з В. М. Валіневичем); **С. О. Книженко**, канд. юрид. наук – підрозділ 2.1 (спільно з Т. П. Матюшковою), підрозділи 2.3, 2.4, 2.5; **М. Г. Чернець**, канд. юрид. наук, доц. – пункт 4.1.1 (спільно з О. Ф. Кобзарем), пункт 4.1.2, підрозділ 4.2 (спільно з М. Г. Щербаковським), підрозділ 4.4 (спільно з В. Г. Телійчуком); **В. В. Колесніков**, канд. юрид. наук – підрозділи 5.2, 5.3; **В. В. Ключ**, канд. юрид. наук – підрозділ 5.6 (спільно з А. Ф. Волобуєвим); **В. О. Малярова**, канд. юрид. наук – розд. 6; **В. М. Валіневич** – підрозділ 3.3 (спільно з Т. П. Матюшковою); **С. П. Лапта**, канд. юрид. наук – розд. 7 (спільно з В. В. Грищаченком); **С. М. Лозова**, канд. психол. наук – розд. 8; **М. В. Проценко**, канд. юрид. наук – розд. 9 (спільно з А. Ф. Волобуєвим); **Т. П. Бірюкова**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 10.2; **Д. А. Бондаренко**, канд. юрид. наук – розд. 11; **М. Г. Щербаковський**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 4.2 (спільно з М. Г. Чернецем); **Т. А. Пазинич**, канд. юрид. наук – підрозділ 4.3; **В. Г. Телійчук**, канд. юрид. наук – підрозділ 4.4 (спільно з М. Г. Чернецем), підрозділи 5.1, 5.4 (спільно з А. Ф. Волобуєвим); **Л. В. Черчукіна**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 2.2; **М. Ф. Сокиран**, канд. юрид. наук – підрозділ 2.6; **І. О. Ієрусалімов**, канд. юрид. наук, доц. – підрозділ 2.7; **С. С. Чернявський**, д-р юрид. наук, ст. наук. співроб. – підрозділи 10.1 і 10.8 (спільно з О. Є. Користіним); **І. М. Осика**, канд. юрид. наук – підрозділ 10.4; **З. С. Галаван**, канд. юрид. наук, засл. юрист України – підрозділ 4.5 (спільно з Р. А. Степанюком); **А. К. Кішш'ян** – підрозділ 5.7 (спільно з Д. А. Сафоновим); **Д. А. Сафонов** – підрозділ 5.7 (спільно з А. К. Кішш'яном)

Рецензенти:

В. Д. Берназ – професор кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Т. В. Каткова – доцент кафедри кримінального процесу Навчально-наукового інституту права, економіки та соціології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Допущено Міністерством внутрішніх справ України як навчальний посібник для вищих навчальних закладів (лист № 22678/Фр від 03.12.2010)

© Волобуєв А. Ф., Користін О. Є., Степанюк Р. Л. та ін., 2011

ISBN 978-966-610-145-9 © Харківський національний університет внутрішніх справ, 2011

© Тяпкін А. С., дизайн обкладинки, 2011

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

- 1.1. Поняття організації розслідування злочинів та її рівні . 9**
- 1.2. Планування розслідування злочинів 14**
 - 1.2.1. Загальні положення планування розслідування злочинів .41
 - 1.2.2. Техніка планування розслідування.....21
 - 1.2.3. Особливості планування розслідування в складних і багатоепізодних кримінальних справах23
- 1.3. Взаємодія слідчого з органами дізнання в ході розслідування злочинів 27**
- 1.4. Поняття протидії розслідуванню злочинів, її форми, способи та засоби подолання..... 35**

РОЗДІЛ 2 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

- 2.1. Розслідування вбивств за відсутності трупа потерпілого .47**
 - 2.1.1. Криміналістична характеристика вбивств за відсутності трупа потерпілого47
 - 2.1.2. Особливості порушення кримінальної справи за відсутності трупа потерпілого.....49
 - 2.1.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про злочини проти життя та здоров'я особи.....54
- 2.2. Розслідування вбивств, вчинених на замовлення 56**
 - 2.2.1. Криміналістична характеристика вбивств, вчинених на замовлення56
 - 2.2.2. Особливості організації розслідування в кримінальній справі про вбивство з ознаками вчинення його на замовлення .59
 - 2.2.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про вбивства, вчинені на замовлення62
- 2.3. Розслідування серійних вбивств 72**
- 2.4. Розслідування вбивств новонароджених дітей 83**
- 2.5. Розслідування заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв, мордування та катувань 96**

2.6. Розслідування зараження людей невиліковними інфекціями або венеричними хворобами.....	106
2.7. Розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених медичними працівниками у зв'язку з виконанням професійних обов'язків.....	121
РОЗДІЛ 3 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ	
3.1. Розслідування зґвалтувань.....	133
3.1.1. Криміналістична класифікація та характеристика зґвалтувань.....	133
3.1.2. Особливості порушення кримінальної справи та початкового етапу розслідування зґвалтувань.....	139
3.1.3. Особливості наступного етапу розслідування зґвалтувань.....	144
3.1.4. Тактика проведення окремих слідчих дій при розслідуванні зґвалтувань.....	147
3.1.5. Особливості розпізнання інсценування (симуляції) зґвалтування.....	160
3.2. Особливості розслідування зґвалтувань неповнолітніх	164
3.2.1. Особливості криміналістичної характеристики зґвалтувань неповнолітніх.....	164
3.2.2. Особливості порушення кримінальної справи про зґвалтування неповнолітніх.....	167
3.2.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у ході розслідування зґвалтувань неповнолітніх.....	171
3.3. Особливості розслідування інших злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	176
3.3.1. Розслідування насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом.....	176
3.3.2. Розслідування примушування до вступу в статевий зв'язок	179
3.3.3. Розслідування статевого зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості.....	185
3.3.4. Розслідування розбещення неповнолітніх.....	188
3.3.5. Розслідування серійних зґвалтувань.....	191
РОЗДІЛ 4 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ	
4.1. Розслідування окремих видів крадіжок.....	197
4.1.1. Розслідування кишенькових крадіжок.....	197
4.1.2. Розслідування крадіжок, вчинених із проникненням у житло.....	215

4.2. Розслідування грабежів і розбоїв.....	223
4.2.1. Криміналістична характеристика грабежів і розбоїв	223
4.2.2. Особливості порушення кримінальної справи про грабежі і розбої.....	224
4.3. Розслідування окремих видів шахрайств.....	229
4.3.1. Криміналістична класифікація і характеристика шахрайств.....	229
4.3.2. Особливості порушення кримінальної справи та основні положення розслідування шахрайств	234
4.4. Розслідування вимагань.....	236
4.4.1. Криміналістична характеристика вимагань.....	236
4.4.2. Особливості порушення кримінальної справи про вимагання.....	242
4.4.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про вимагання.....	245
4.5. Розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва.....	249
4.5.1. Криміналістична характеристика самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва.....	249
4.5.2. Особливості порушення кримінальної справи про самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.....	250
4.5.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво	252
РОЗДІЛ 5 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ, ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ	
5.1. Розслідування бандитизму.....	259
5.1.1. Криміналістична характеристика бандитизму.....	259
5.1.2. Особливості порушення кримінальної справи і початкового етапу розслідування бандитизму	264
5.1.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про бандитизм.....	269
5.2. Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами.....	276
5.2.1. Криміналістична характеристика незаконного обігу зброї.....	276
5.2.2. Особливості порушення кримінальної справи про незаконне поводження зі зброєю і обставини, що підлягають встановленню	279

5.2.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про незаконне поводження зі зброєю	282
5.3. Розслідування злочинів, пов'язаних із пожежами.....	287
5.3.1. Криміналістична класифікація та характеристика злочинів, пов'язаних із пожежами	287
5.3.2. Особливості порушення кримінальної справи у зв'язку з пожежею і початкового етапу розслідування	296
5.3.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про пожежі.....	299
5.4. Розслідування масових заворушень	306
5.4.1. Криміналістична характеристика масових заворушень...306	
5.4.2. Особливості порушення кримінальної справи та початкового етапу розслідування масових заворушень.....	309
5.4.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про масові заворушення.....	311
5.5. Розслідування хуліганства.....	316
5.5.1. Криміналістична характеристика хуліганства.....	316
5.5.2. Особливості порушення кримінальної справи про хуліганство і початкового етапу розслідування.....	319
5.5.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про хуліганство.....	323
5.6. Розслідування злочинів, пов'язаних із проституцією .	331
5.6.1. Криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із проституцією	331
5.6.2. Особливості порушення кримінальної справи і початкового етапу розслідування злочинів, пов'язаних із проституцією	335
5.6.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про злочини, пов'язані з проституцією	336
5.7. Розслідування наруги над могилою.....	343
5.7.1. Криміналістична характеристика наруги над могилою...343	
5.7.2. Особливості порушення кримінальної справи і початкового етапу розслідування наруги над могилою	348
5.7.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про наругу над могилою.....	351

**РОЗДІЛ 6 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН,
ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ**

- 6.1. Криміналістична характеристика злочинів,
пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів 359
- 6.2. Особливості порушення кримінальної справи
і типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування
незаконного обігу наркотичних засобів..... 368
- 6.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій
у справах про незаконний обіг наркотичних засобів 374

**РОЗДІЛ 7 МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ
БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ**

- 7.1. Криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних
із порушенням правил безпеки руху і експлуатації
транспорту..... 386
- 7.2. Особливості порушення кримінальних справ
у зв'язку з дорожньо-транспортними пригодами
і початкового етапу розслідування 391
- 7.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій
у справах про дорожньо-транспортні пригоди 395

**РОЗДІЛ 8 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ
НЕПОВНОЛІТНІМИ**

- 8.1. Тактичні і соціально-психологічні особливості
розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.
Особливості неповнолітнього злочинця 405
- 8.2. Особливості планування розслідування злочинів,
вчинених неповнолітніми 412
- 8.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій
у справах неповнолітніх..... 414
- 8.4. Профілактична діяльність слідчого в справах
неповнолітніх 427

**РОЗДІЛ 9 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ
ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ**

- 9.1. Види злочинів та особливості механізму їх вчинення
організованою групою осіб 432
- 9.2. Загальні положення виявлення злочинів, вчинених
організованими групами 437

9.3. Вплив ознак організованості злочинів на предмет доказування і методику розслідування	442
9.4. Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при виявленні злочинів, вчинених організованими групами	447
9.5. Види тактичних операцій при розслідуванні злочинів, вчинених організованими групами.....	451
РОЗДІЛ 10 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ	
10.1. Поняття, класифікація та загальна характеристика економічних злочинів.....	458
10.2. Розслідування злочинів, пов'язаних із виготовленням і збутом підроблених грошей.....	466
10.3. Розслідування контрабанди	476
10.4. Розслідування незаконних дій із документами при вчиненні економічних злочинів	484
10.5. Розслідування шахрайств із фінансовими ресурсами	502
10.6. Розслідування фіктивного підприємництва.....	513
10.7. Розслідування злочинних порушень бюджетного законодавства	522
10.8. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	532
РОЗДІЛ 11 РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
11.1. Криміналістична характеристика злочинів, вчинених у сфері службової діяльності.....	544
11.2. Особливості порушення кримінальної справи та попередньої перевірки заяв і повідомлень про злочин	552
11.3. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій у справах про злочини, вчинені у сфері службової діяльності	555
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК.....	561

О 64 **Організація** розслідування окремих видів злочинів :
навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.] ; за заг. ред. проф., д-ра юрид. наук А. Ф. Волобуєва ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – 568 с. – (Бібліотека слідства та дізнання).

ISBN 978-966-610-000-0

У посібнику згідно з навчальною програмою спецкурсу у вищих навчальних закладах МВС України «Організація розслідування окремих видів злочинів» розглядаються питання розслідування злочинів в окремих сферах, а також злочинів окремих видів. Особливості розслідування злочинів висвітлюються з урахуванням новітніх криміналістичних досліджень. Сформульовані положення і рекомендації мають сприяти науково-методичному забезпеченню діяльності слідчого при проведенні досудового слідства.

УДК 343.98(477)(075.8)

ББК 67.9(4УКР)623я73

Навчальне видання

Бібліотека слідства та дізнання

Авторський колектив:

Волобуєв Анатолій Федотович

Користін Олександр Євгенійович

Степанюк Руслан Леонтійович та ін.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ

Навчальний посібник

Редагування *Т. Д. Мельник*

Комп'ютерне верстання *С. В. Гончарук, А. С. Тяпкіна*

Формат 60×84/16. Ум.-друк.арк. 33,15. Обл.-вид.арк. 29,3.

Тираж 120 пр. Зам. № 6/79.

Видавець і виготовлювач –

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.